HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הרואה פרק תשיעי ברכות סא.

ככל שעומד. מילו היה נר לנוף היה הגיים רואה מומי ומילו היה המאור נוער או המרגוע קורח היה הגיים גם ושומה מומי: **והא קתניו דמוקף.** שמוקת: **אוי לי מיוצרי.** אם אלך אחר יצרי. ואם לא אלך אחר יצרי. הרי אני מתירא מיצר הרע שיהרגני: **דו פרלופין.** שני פרלופין נרחלו ממלה אחד מלפניו ואחד מאחריו וגלמו לגניס ועשה מן האחד מוה: **אחור וקדם צרתני.** לשון נוהה להיינו שני פרלופין: **וכד ונקבה ברחם.** משמע שמתחלת בריייתם תרי הוו: **היינו דכתיב ויבו.** שהיה לריך בנין: **מאי ויבו.** והלא כבר נעשה: **כדי נקנל את הפירות.** שיהיה קלר מלמטה ורחב ממעלה מהא שהמבוה דוחפת את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן שהמשא מכביד עליהם: **שוכיון.** משתדל במוחפתו ובזיווגו: **ומ"ד פרלוף.** ומתחלתו היה מלד אחד זכר ונקבה מלד אחד: **כי מייייהו סגי ניישא.** לאיזהו פרלוף היה מהלך לפניה: **אפי' היא לאשתו.** גנאי הדבר: **נודמנה לו על הנאה.** אשת איש היא ואינו לפניו: **יסנקנה לנדדין.** עד שיעבור לפניה: **אחורי אשה נגהר.** אחורי אשת איש מגבשת בגדיה מפני המים וזה משתכל בה: **יד ליד לא יוקה רע.** לאילו כאשה שלא נקבע לה מקום רע. **מפגעים.** לכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומזה בית הכנסת: **ואי דרי מידי.** אין כאן גנאי דאוכאת מילתא דהאי לא נכנס מפני הכבוד: **ואי אינא פחית אחרינא.** אין כאן בזוי למאן דאמר סבר בפחות אחרינא ליעול: **יציע.** לשון מצעדעות. כל משקה מסריח מעלה רימה ומצעדעות: **חטאת.** לשון מטה לריש ליה: **כליות יועלות.** את הלב עשה כן: **והלב מכין.** מה יש לו לעשות אם ישמע לעלת הכליות אם לאו. ומינן שהכליות יועלות שנאמר (מהלים טז) אברך את ה' אשר יעלני אף לילות יסרוני כליותי. ומינן שהלב מבין שנאמר (ישעיה ו) ולבבו יבין: **לשון מחשך.** הדבור להוליא מפיו: **והפה.** הם השפתים גומר ומוליאו: שומעת

הכל לטובה: ואמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקב"ה שנאמר [1]אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים: דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב [2]וייצר ה' אלהים את האדם בשני יודי"ן שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה בהמה דלא כתיב בה וייצר לית לה יצרא והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא אלא כדר"ש בן פזי דאמר [3]ר' שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי אי נמי כדר' ירמיה בן אלעזר דאמר ר' ירמיה בן אלעזר דו פרצופין ברא הקב"ה באדם הראשון שנאמר [4]אחור וקדם צרתני: [5]ויבן ה' אלהים את הצלע [6]רב ושמואל חד אמר [7]פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למאן דאמר זנב מאי אחור וקדם צרתני כדרבי אמי דאמר ר' אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא אברי עד מעלי שבתא אלא וקדם לפורענות פורענות דמאי אילימא [8]פורענות דנחש והתניא [9]רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקללה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב [10][5]וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו וגו' בקללה מתחילין מן הקטן בתחלה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא פורענות דמבול דכתיב [11][6]ויאמר את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה ברישא אדם והדר בהמה בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב וייצר בשני יודי"ן אלא למאן דאמר זנב מאי וייצר כדר"ש בן פזי דאמר ר' שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב [12][7]זכר ונקבה ברא אותם וקרא את שמם אדם אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה ברא אותם [13]כי בצלם אלהים עשה את האדם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת ב' ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב [14][9]ויסגור בשר תחתנה אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגור בשר תחתנה א"ר ירמיה ואיתימא רב זביד ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב ויבן אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן לכדר"ש בן מנסיא [15]דדרש ר"ש בן מנסיא מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא רבי אחא ויבן אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבנין אוצר מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד ויביאה אל האדם א"ר ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקב"ה שושבין לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ירע לו ולמאן דאמר פרצוף הי מינייהו סגי ברישא אמר רב יצחק מסתברא דגברא סגי ברישא דתניא [16]לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפי' אשתו נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא [17]תנו רבנן המרצה מעות לאשה מידו לידה מסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר [18]יד לי[ד] לא ינקה רע לא ינקה מדינה של גיהנם א"ר נחמן מנוח עם הארץ היה כדכתיב [19]וילך מנוח אחרי אשתו ומתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וגבי אלישע דכתיב [20]ויקם וילך אחריה הכי נמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה הכא נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה א"ר אשי ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה אפי' בי רב נמי לא קרא שנאמר [21]ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש א"ר יוחנן אחורי ארי ולא אחורי אשה אחורי אשה ולא אחורי עכו"ם אחורי עכו"ם [22]כדולא אחורי בהכ"נ בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דלא דרי מידי ואי דרי מידי לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח תפילין אבל מנח תפילין לית לן בה: אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנא' [23]זבובי מות יביאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חבוה הוא דומה שנאמר [24]לפתח חטאת רובץ ת"ר שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב [25]לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו: תנו רבנן [26]כליות יועצות לב מבין לשון מחתך פה גומר ושט מכנים ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול

וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב. פי' אם רגיל בכך לפי שיצא בידי נזוק ופופו יולד לגיהנם: **אלא** מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וגו'. שמוש הוא שלין פסוק זה בכל המקרא ול"ג ליה מ): רבי

מוסף רש"י

אוי לי מיוצרי. אם אעשה לנון יצרי, ואוי לי מיצרי. שמכעיסני אם אעשה לנון יוצרי (עירובין יח:). אחור וקדם צרתני. מלפניהם ומאחור צרת לי נוכח פניה (שם). את הצלע. בין לרב בין לשמואל לשון לדדין כמו (שמות כו) והלצע המשכן השניה (עירובין שם). חד אמר פרצוף. מילון לשניהם, שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן (שם). זנב. היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וכתל תח מוה (שם). מאי אחור וקדם צרתני. דמשמע ג' נוכות (שם). בגדולה. מנה בעלמא, שלא לפוכעניות (תענית טו:). וייצר בשני יודי"ן. דמשמע ב' נוכות (עירובין יח:). כי בצלם אלהים עשה את האדם. מכאן מד (שם). שקלעה. קלינא שפר (שם). רחבה מלמטה. מלו בית הרחם שלה (שם:). שושבין. שנעמכל בחיתוני לשמוח ולהסתפק בנכרי קעודת חופה (שם). המרצה. מונה (שם). יד ליד. המלכה מיד ליד, אפילו הוא כמו אדם שקבל תוכיה מיד הקב"ה ליהו (שם). עם הארץ היה. שלא גמר דרך ארץ דמתני', דקתני לעיל לא יהלך אדם אפילו אחוכי עשה את אדם (שם). אלא מעתה גבי אלקנה. שלקנה נגיע היה כדמעיל בפרק עולה ויוצא אין מהלכים על עלי, זה שלקנה, י' נגיעים נקראו אין מהלכים והוא אחד מהם ולימא למימר עם המלך היה (שם). ולא אחורי אשה. אפשר אין אחורי אשה. ולא אחורי עכו"ם. עבודת גלולים, שמא ימשך אחריה וכתיב (משלי ה) כרחק מעליה דרכך, ואמרינן (ע"ז יח.). זו מהפיקוכות (עירובין יח:). ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין. שנאמר כאופר, שעומד מאחריהם ואינו נכנס (שם) אי: שנאמר כאבריה עצמו אפשר אית הכנסת שנאמרה (לעיל ח:). יביע. כשהשופן מנפיח מכניס ונוטן קול כשהוא מניע, כמו יביע אומר, כן שמעתי (כת"י). פה גומר. (הלל) [שקולן יוצא מן הגרון (שבת לג:).

רבינו חננאל

פירוש דנכתא ובטשא. נושכת ובועטת. וקודם לפורענות. פירוש, במבול לא נמחה בתחלה אלא בני אדם שנאמר וימח את כל היקום אשר (עשה) וגו'. שני פרצופין היו ונסדקו ונתפרדו וסגר בבשר במקום הפרצוף [בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב ויסגור בשר תחתיה דסגר בבשר במקום הפרצוף]. אלא למאן דאמר זנב אמאי צריך בשר. ושנינן למקום תחך, כלומר מקום החתיכה בממוסמס והוצרך בשר חי להסגירו. **ויביאה אל האדם.** מלמד שעשה הקב"ה שושבינות לאדם הראשון, מיכאן למדה תורה דרך ארץ שיעשה גדול שושבינות לקטן ואל י(א)רע לו. **תנו רבנן** המרצה מעות לאשה מידו לידה, ומתכון להסתכל בה, אפילו דומה למשה רבנו שקיבל תורה מסיני, עליו הכתוב אומר יד ליד לא ינקה רע, לא ינקה מדינה של גיהנם. (וכי) [ן]ילך מנוח אחר אשתו, פירש(נ)וה אחרי דבריה ואחרי עצתה. א"ר יוחנן מוטב לאדם להלך אחר ארי ולא אחרי אשה, מוטב אחורי אשה ולא אחורי בית הכנסת, מוטב אחורי בית הכנסת ולא אחורי עבודה זרה. **זה שאמר** רב יצר הרע דומה לזבוב ושמואל אמר דומה לחיטה שנאמר לפתח חטאת רובץ, ודרש מן חטאת חיטה, שנויא בעלמא, כלומר יצר הרע דבר קל הוא, המבקש לכפתו כופתו, שהרי לזבוב דומה שאין לו כח לדחות. **ושתי** כליותיו שלאדם יועצות אותו, שלימין יועצתו לטוב ושלשמאל יועצתו לרע, שנאמר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. **תנו רבנן** הלב מבין, כליות יועצות, קנה מוציא קול, לשון מחתך, פה גומר,

עא א מיי' פכ"ו מהל' תפלה הל' כ, ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הל' ו סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' ס ס"ק ח:

עב ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הל' ו סמג עשין כח טוש"ע או"ח סי' ס ס"ק ג: